

Identifying and explaining the dimensions, components and indicators of the teacher's competence as a lifelong learner: A synthesis study

Tahereh Ahmadi, Parvin Samadi, Parvin Ahmadi

1. PhD student in curriculum planning, Educational Administration and Planning, Faculty of Educational and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran.

2 Associate Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Educational and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran.

3 Associate Professor, Department of Education Administration and Planning, Faculty of Educational and Psychology, Alzahra University, Tehran, Iran.

Abstract

The aim of the current research was to identify and explain the dimensions, components and indicators of the teacher's competence as a lifelong learner in related documents. The approach of the research is of a qualitative type with a meta-composite strategy and using the method of Sandelowski and Barroso. The required data were collected by searching the documents in the databases. Keywords lifelong learning, curiosity, lifelong learner, self-efficacy, emotional intelligence, informal learning, etc. were used to search internal and external databases without applying time limits. The inclusion criteria of the articles included: 1) theses, books and scientific research articles centered on the teacher as a lifelong learner, which were published in domestic and foreign databases. 2) The topic of the research was teacher learning. The field of research is authoritative articles and books in the field of the teacher as a lifelong learner, which was identified based on the entry criteria of 210 cases and finally 53 foreign documents and 4 internal documents were analyzed using MaxQDA 2020 software. In order to validate the findings, the method of triangulation of data sources was used. By analyzing the documents, 96 concepts were extracted and grouped into 57 concepts. Finally, the concepts of the same category are the 4 final concepts of "personal mechanism, motivational mechanism, information and technology literacy mechanism, and activism mechanism

شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های شایستگی معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر:

یک مطالعه سنتز پژوهشی

طاهره احمدی، پروین صمدی*، پروین احمدی

۱ دانشجوی دکتری رشته‌ی برنامه‌ریزی درسی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

۲ دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران

۳ دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا(س)، تهران، ایران

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی و تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های شایستگی معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر در اسناد مرتبط بود. رویکرد پژوهش از نوع کیفی با راهبرد فراترکیب و با استفاده از روش سندلوسکی و باروسو است. داده‌های موردنیاز از طریق جستجو در اسناد موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی، جمع‌آوری شد. برای جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی بدون اعمال محدودیت زمانی از کلیدواژه‌های یادگیری مادام‌العمر، کنجکاوی، یادگیرنده مادام‌العمر، خودکارآمدی، هوش هیجانی، یادگیری غیررسمی و... استفاده شد. ملاک ورود اسناد شامل: ۱) پایان‌نامه‌ها، کتب و مقالات علمی پژوهشی با محوریت معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر که در پایگاه‌های داخلی و خارجی انتشار یافته بود. ۲) موضوع پژوهش یادگیری معلم بود. ۳) حوزه پژوهش، مقالات و کتب معتبر در حوزه معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر است که بر اساس معیار ورود ۲۱۰ مورد شناسایی و در نهایت ۵۳ سند خارجی و ۴ سند داخلی با استفاده از نرم‌افزار MaxQDA 2020 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جهت اعتبار بخشی به یافته‌ها از روش مثلث سازی منابع داده‌ها استفاده شد. با تجزیه و تحلیل اسناد، ۹۶ مفهوم استخراج و در قالب ۵۷ مفهوم هم‌دسته گردید. در نهایت مفاهیم هم‌دسته ذیل ۴ مفهوم نهایی «مکانیسم فردی (مهارت‌های فراشناختی، ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های ارتباطی و میان فردی)»، «مکانیسم انگیزشی (باور، انگیزه و مهارت‌های هیجانی)»، «مکانیسم سواد اطلاعاتی و فناوری (صلاحیت‌های دیجیتال، آشنایی با سواد اطلاعاتی، تعامل با فناوری در گستره زندگی)» و «مکانیسم کنشگری (کنشگری در فرایند یاددهی- یادگیری، تأمل، یادگیری حرفه‌ای، توانایی فکری، هویت حرفه‌ای رشد یافته، آشنایی با مدیریت دانش پداگوژیک، تسلط بر زبان خارجی)» قرار گرفتند.

مقدمه و بیان مسئله

امروزه گفتمان یادگیری مادام‌العمر در سطح جهانی پذیرفته شده و به فرمول ترجیحی برای آماده‌سازی افراد و جوامع برای زندگی با عدم قطعیت و ناامنی، مشاغل ناپایدار و تغییر مشخصات کار و مکان تبدیل شده است (Eschenbacher & Fleming, 2021). تحولات خیره‌کننده در این عصر، هم در شرایط آموزشی و هم از نظر زمانی و مکانی در تعلیم و تربیت معانی متفاوتی به همراه داشته است. نوآوری مداوم افراد باعث توسعه مفهوم «یادگیری مادام‌العمر» شده است که از مفاهیم اولیه در مطالعات آموزشی امروزی است. با این حال، معلمان نقش اساسی در پذیرش و درک دقیق این رویکرد دارند؛ زیرا رویکردها و گرایش‌های معلمان نسبت به این موضوع با شکل‌گیری ادراک مرتبط در محیط آن‌ها مؤثر خواهد بود (ctin&ctin, 2017).

با توجه به ارتباط قوی و تاریخی بین یادگیری مادام‌العمر و آموزش بزرگسالان، فراخوان «اهداف توسعه پایدار برای تضمین آموزش فراگیر و باکیفیت و ارتقا فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر برای همه» امید را برای افزایش یادگیری و آموزش بزرگسالان در برنامه‌های و سیاست‌های آموزش جهانی بیدار کرده است. برابر مشاهدات آرون بناووت، این اولین بار است که یادگیری مادام‌العمر به‌عنوان یک اولویت توسعه مطرح شده و یک فرصت تاریخی برای افزایش سطح یادگیری و آموزش بزرگسالان است (Elfred, 2019). یادگیری مادام‌العمر یک اصل سازمان‌یافته چندبعدی است که جنبه عمودی آن فرایند یادگیری از تولد تا مرگ است و جنبه افقی آن کل گستره زندگی فردی و اجتماعی را در برمی‌گیرد؛ و بر تمامی زمینه‌های متفاوت یادگیری شامل خانواده، اجتماع، مدرسه و محل کار متمرکز می‌شود. در یادگیری مادام‌العمر مستقل بودن و خود راهبری، استفاده از تجارب قبلی خود و دیگران، تنوع منابع یادگیری، انعطاف‌پذیری فکری و مهارتی، سازگاری با محیط، مسئله محوری، روزآمدسازی مهارت‌های زندگی، عوامل حیاتی به شمار می‌روند (رضایی، باقر زاده، ۱۳۹۷).

بررسی عوامل مؤثر بر یادگیری مادام‌العمر اساتید جهت ارتقا توسعه حرفه‌ای، عنوان پژوهش (Zhou&Tu, ۲۰۲۱) است که نشان داد فرهنگ یادگیری سازمانی، اثربخشی مدیریتی، تمرکز بر محتوای یادگیری، یادگیری مشارکتی، توانمندسازی روان‌شناختی را به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر یادگیری مادام‌العمر اساتید نشان داد. یافته‌های پژوهش Kutzb (۲۰۱۸)، با عنوان «مهارت‌های کلیدی کارکنان تدارک و متخصصان مدیریت؛ رویکرد یادگیری مادام‌العمر نشان داد؛ مهارت‌های کلیدی شامل مهارت‌های اجتماعی، شایستگی‌های شناختی و فرا شایستگی‌ها (meta-competences) است. رابطه بین یادگیری مادام‌العمر و سطوح خود کارآمدی دانشجو معلمان مطالعات اجتماعی، عنوان پژوهش Yazici, Ay, Uslu & Eric (۲۰۲۱) است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که سطوح تمایل به یادگیری مادام‌العمر دانشجو معلمان بالا و پیش‌بینی کننده قابل‌توجهی از گرایش‌های یادگیری مادام‌العمر آن‌هاست. نتایج پژوهش Sahan (۲۰۲۰)، با عنوان بررسی رابطه میان فلسفه آموزشی و یادگیری مادام‌العمر معلمان با شایستگی‌های فرایند یاددهی یادگیری آن‌ها، نشان داد، گرایش به فلسفه‌های آموزشی تنهایی پیش‌بینی کننده شایستگی‌های فرایند یاددهی یادگیری نیست؛ اما وقتی گرایش یادگیری مادام‌العمر و فلسفه آموزشی باهم در نظر گرفته شوند، شایستگی‌های فرایند یاددهی یادگیری را پیش‌بینی می‌کنند. پژوهش Akar and Ucus (۲۰۱۷)، با عنوان شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر معلمان مدارس ابتدایی: مطالعه با روش‌های ترکیبی همگرا، حاکی از هفت شایستگی برای معلمان است که عبارت‌اند از: خود مدیریتی، یادگیری نحوه یادگیری، ابتکار و کارآفرینی، کسب اطلاعات، تصمیم‌گیری و شایستگی‌های دیجیتالی است. نتایج پژوهش کریمی، نصر و شریف (۱۳۹۵) با عنوان چالش‌های دانشگاه در تدوین محتوای متناسب با شایستگی‌های یادگیرنده مادام‌العمر نشان داد

(Dhaliwal, 2017). نتایج پژوهش‌های انجام‌گرفته در ایران حاکی از آن است که معلمان مورد مطالعه، از صلاحیت‌ها و مهارت‌های لازم برخوردار نیستند. نتایج پژوهش دانش‌پژوه و فرزاد (۱۳۸۵) نشان داد معلمان مورد مطالعه در اجزا مهم تدریس با برخی نارسایی‌های جدی مواجه هستند. یافته‌های پژوهش سرمدی، صیف، طالبی و عابدی (۱۳۹۳) نشان داد، بیشترین تبیین واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی مربوط به تجارب آموزشی و ویژگی‌های معلم بوده است. پژوهش بیرمی (۱۳۹۵)، نشان داد تمامی تلاش‌هایی که برای صراحت بخشیدن به مفهوم یادگیری مادام‌العمر صورت گرفته دارای دیدی کمی گرایانه بوده و یک بعد اساسی مفهوم آن که همان نگاه کیفی به یادگیری مادام‌العمر است را مورد غفلت قرار داده‌اند. نتایج پژوهش اردلان، عبدالملکی، احمدی، حیدری و امانی (۱۳۹۷) نشان داد وضعیت یادگیری مادام‌العمر معلمان نامطلوب است. علت‌های پایین بودن وضعیت یادگیری مادام‌العمر معلمان عبارت‌اند از شناخت اندک از یادگیری مادام‌العمر، نقض در مهارت‌های خودآموزی؛ عدم برنامه‌ریزی حرفه‌ای، ناتوانی در ادامه فعالیت‌های یادگیری و به اشتراک‌گذاری و مبادله فردی یا گروهی با دیگران و ارائه نتایج نسبی، نبود انگیزه و محرک برای یادگیری مادام‌العمر، عدم به‌کارگیری مدام نتایج یادگیری در بررسی و بهبود و درنهایت به حاشیه رانده شدن یادگیری مادام‌العمر در عمل است. همچنین حرفه معلمی در حال حاضر به‌عنوان یکی از پراسترس‌ترین مشاغل شناخته‌شده است و به دلیل سطح بالای استرس‌های شغلی، به‌شدت مستعد فرسودگی شغلی و اختلالات سلامت روان است، شرایط جدید آموزش آنلاین، آموزش ترکیبی و شرایط اجتماعی، بار بیشتری را بر معلمان تحمیل می‌کند (Răducu & Stănculescu, 2022). با بررسی پیشینه نظری و تجربی پژوهش، در حوزه معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر پژوهشی با این موضوع در داخل کشور انجام‌نشده است. نتایج جستجو حاکی از آن است که

چالش‌های دانشگاه هنگام انتخاب و سازمان‌دهی محتوا عبارت‌اند از کاربردی نبودن آموخته‌ها، آشنایی اندک با روش تحقیق در رشته تحصیلی، بی‌توجهی به آموزش یک‌زبان بین‌المللی، عدم استفاده از محتوای میان‌رشته‌ای، تأکید کم بر توانایی‌های عمومی و بی‌توجهی به کیفیت کار پژوهشی دانشجویان. نتایج پژوهش اردلان، عبدالملکی، احمدی، حیدری و امانی (۱۳۹۹) حاکی از آن است که بین سواد اطلاعاتی و یادگیری مادام‌العمر معلمان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. اکبری، آیتی، زارع مقدم و پورشافعی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تأثیر فرایند مدیریت دانش بر سواد یادگیری مادام‌العمر دبیران دوره متوسطه دریافته‌اند که آشنایی با فرایند مدیریت دانش بر سواد یادگیری مادام‌العمر معلمان تأثیر معناداری دارد. چشم‌انداز آموزش معلمان در اقتصاد جهانی اهمیت یافته است، زیرا معلمان به‌عنوان اهرم‌های کلیدی در ترویج تغییر در نظر گرفته می‌شوند. با این حال، همه این‌ها به یک معلم آموزش‌دیده مادام‌العمر نیاز دارد. کمیسیون ملی یونسکو (۱۳۹۵)، یکی از الزامات آموزش برای توسعه پایدار در ایران را توجه به یادگیری مادام‌العمر می‌داند؛ همان‌گونه که جوامع قرن حاضر تغییر را با تمام وجودشان حس می‌کنند. معلم در دل این تغییرات قرار گرفته است. ضرورت این پژوهش از این واقعیت آغاز می‌شود که تحقق آینده‌ای مطلوب در نظام تعلیم و تربیت در ابتدا مستلزم شناسایی شایستگی‌های معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر، متناسب با نیازهای دانش‌آموزان است. بر این اساس، کشورهای توسعه‌یافته در جهان در پی بهبود مدارس خود و پاسخگویی بهتر به انتظارات اقتصادی و اجتماعی بالاتر هستند. بهبود کار آیی در مدارس و برقراری برابری در آموزش یادگیرندگان تا حد زیادی به اطمینان خاطر این موضوع برمی‌گردد که معلمان در مدارس از شایستگی متناسب با مقتضیات زمان برخوردار باشند تا بتوانند تدریسی باکیفیت ارائه دهند (Malder, 2017). بنابراین برای هر معلم ضروری است که یادگیرنده مادام‌العمر باشد

استنادی و اطلاعاتی، جستجو به روش دست چینی و همچنین جستجوی دستی ژورنال‌ها نیز مورداستفاده قرار گرفت. در مرحله جستجوی نظام‌مند مطالعه حاضر سایت‌های معتبر خارجی مانند: Scopus، Wepof، Since، Google scholar، Eric، Springer، since، Oted، Direct، wily، proquest، paperhub و سایت‌هایی معتبر داخلی از جمله ای آی دی، مگ ایران، گنج (Sid، Magiran، Ganj) مورد بررسی قرار گرفت. کلیدواژه‌های انگلیسی و فارسی مورد جستجو عبارت‌اند از: lifelong learnin، profession، Self-initiated، Self-Expand، Self-taught، Motivation، curiosity، learning

Informal learning، teacher، Passion، Mission، معلم یادگیرنده، یادگیری معلم، تأمل در یادگیری، معلم یادگیرنده‌ی مادام‌العمر، کنجکاوی، یادگیری غیررسمی، بدون اعمال محدودیت زمانی بررسی و با استفاده از عملگرهای بولی OR و AND جستجو گسترش یافت. معیار ورود اسناد به مطالعه عبارت بودند از: (۱) پایان‌نامه‌ها، کتب و مقالات علمی پژوهشی با محوریت معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر که در پایگاه‌های داخلی و خارجی انتشار یافته بود. (۲) موضوع پژوهش یادگیری معلم بود. گروه هدف مطالعه، معلمان بود و دسترسی به متن کامل مقاله به زبان انگلیسی و فارسی مورد نظر قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار MAXQDA ۲۰۲۰ استفاده شده است. ابتدا، پژوهش‌های مورد نظر، با توجه به تاریخ انتشار و نوع پژوهش و بر اساس معیارهای انتخاب و تعیین راهبردهای جستجوی اسناد و پایگاه‌ها، انتخاب شده و بر اساس کیفیت مقالات و میزان مرتبط بودن آن‌ها شامل ۵۷ سند که شامل ۵۳ سند خارجی (۴ کتاب و ۴۹ مقاله) و ۴ سند داخلی (۴ مقاله) است. جهت پاسخگویی به سؤال پژوهش در مرحله واکاوی عمیق، ابتدا از تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل مضمون از دو قسمت کدگذاری و تحلیل مضامین تشکیل شده است. ابتدا همه منابع در دو مرحله مورد بررسی قرار

تعدادی اندکی مقاله علمی پژوهشی داخلی وجود دارد که به صورت تک‌بعدی به این موضوع پرداخته‌اند. در سطح بین‌المللی پژوهش‌های بیشتری در این موضوع یافت شد، اما این پژوهش‌ها جامع و کافی نیستند و هر کدام یک بعد از یادگیری معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر را مورد بررسی قرار داده‌اند. لذا پژوهشگران در تلاش برای پاسخگویی به این سؤال هستند که: ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های کلیدی معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر کدام است؟ ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی که از طریق کاوش در اسناد شناسایی شده و برای تصمیم‌گیرندگان و برنامه‌ریزان درسی، معلمان و سایر دست‌اندرکاران نظام تعلیم و تربیت یاری‌رسان باشد.

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش سنتز پژوهی است و رویکرد پژوهش کیفی و بر اساس فراترکیب چارچوب‌های نظری و پژوهش‌های مرتبط پیشین است که با تحلیل محتوا و سپس با ترکیب از تحلیل‌های انجام‌شده همراه است. تحلیل داده‌ها با استفاده از الگوی هفت مرحله‌ای سندلوفسکی و باروسو (۲۰۰۷) انجام گرفت. این پژوهش بر اساس عبارت‌اند از:

- ۱) تنظیم سؤالات پژوهش.
- ۲) بررسی نظام‌مند پژوهش‌ها.
- ۳) جستجو و گزینش مبانی نظری و پژوهشی.
- ۴) استخراج و تحلیل یافته‌ها.
- ۵) ترکیب و تحلیل یافته‌های کیفی.
- ۶) پایایی و اعتبار (کنترل کیفیت).
- ۷) ارائه فرا ترکیب.

در مرحله اول سؤال پژوهش تنظیم شد. حوزه پژوهش شامل مقالات، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌هایی است که در رابطه با موضوع معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر به صورت کمی یا کیفی از وبگاه‌های معتبر داخلی و خارجی استخراج گردیده است. در مرحله جستجوی منابع، به منظور انجام جستجوی جامع و همه‌جانبه، علاوه بر جستجوی نظام‌مند پایگاه‌های

مفاهیم در قالب ۵۷ مفهوم هم دسته گردید و در نهایت مفاهیم هم دسته در ذیل ۴ مفهوم نهایی طبقه‌بندی شد.

یافته های پژوهش در پاسخ به سؤال پژوهش: ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر کدام است؟ عبارت است از:

مکانیسم‌های فردی: مؤلفه اول: مهارت‌های فراشناختی: شامل خودکارآمدی، خودسازی و سازگاری، خودآموزی، یادگیری خود راهبر، خود مدیریتی، خودآگاهی انتقادی، یادگیری برای یادگیری. **مؤلفه دوم: ویژگی‌های شخصیتی:** شامل فداکاری، نوآوری فردی، داشتن منابع مالی، توانایی یادگیری و استفاده از ابزار، عشق به یادگیری، تلاش و نوع نگرش معلم، کارایی حرفه‌ای، تشنه تجربه و اعتمادبه‌نفس است. **مؤلفه سوم: مهارت‌های ارتباطی و میان فردی** شامل: دانش، آگاهی و مهارت‌های اجتماعی و شخصیتی تعاملی است.

مکانیسم انگیزشی: مؤلفه اول: باور. مؤلفه دوم: انگیزه که شامل، انگیزه درونی، انگیزه یادگیری محور، انگیزه عمیق، انگیزه پیشرفت است. **مؤلفه سوم مهارت‌های هیجانی** که شامل کنجکاوی، خودتنظیمی و خود تأملی، هوش هیجانی است.

مکانیسم سواد اطلاعاتی و فناوری: مؤلفه اول: آشنایی با سواد اطلاعاتی: آشنایی با سواد اطلاعاتی، آشنایی با امنیت در رسانه و جستجوی اطلاعات. **مؤلفه دوم: صلاحیت دیجیتالی:** فناوری تسهیل‌کننده یادگیری و تسلط بر صلاحیت‌های دیجیتالی. **مؤلفه سوم: تعامل با فناوری در گستره زندگی:** کاربرد فناوری در زندگی حرفه‌ای، کاربرد فناوری در زندگی شخصی.

مکانیسم‌های کنشگری: مؤلفه‌ها شامل، کنشگری در فرایند یاددهی یادگیری، تأمل، یادگیری حرفه‌ای، هویت حرفه‌ای رشد یافته، توانایی فکری، آشنایی با مدیریت دانش پداگوژیک و تسلط بر زبان خارجی است. شاخص‌های این بعد از شایستگی معلم به‌مثابه

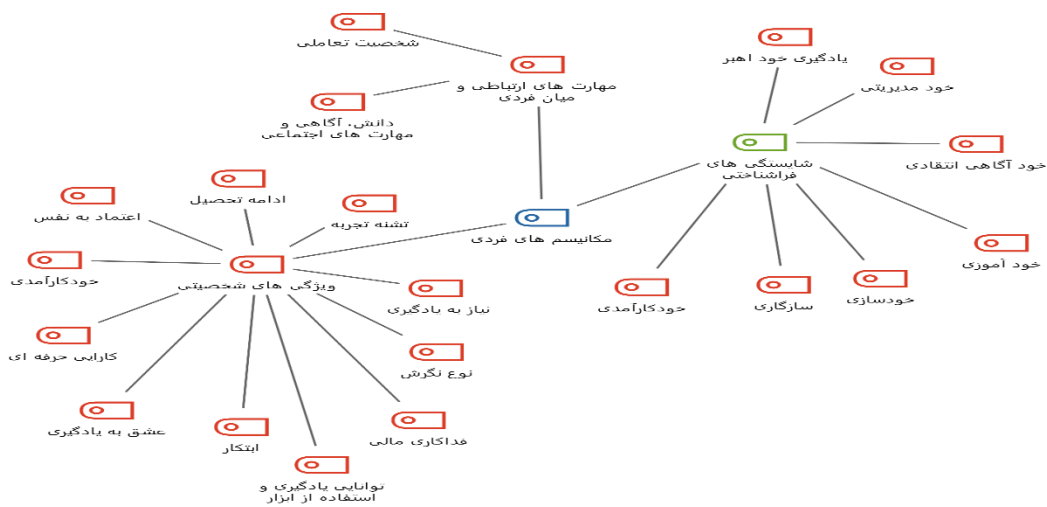
گرفتند و پس از بررسی، منابع مرتبط با موضوع باقی ماندند. سپس فرایند کدگذاری آغاز شد. لازم به ذکر است با توجه به ماهیت پژوهش، از تحلیل مضمون به روش استقرایی استفاده گردید. پس از فرایند کدگذاری اولیه با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA2020، فرایند تعیین مضامین آغاز گردید. در مرحله نخست کدهای مشابه در کنار یکدیگر قرار گرفتند و مضامین سطح اول را تشکیل دادند. در حین این مرحله، برخی از کدها در سطوح بالاتری قرار گرفتند و امکان خرد کردن آن‌ها وجود داشت. بدین ترتیب کدها مجدداً مورد بازبینی قرار گرفته و فرایند تعیین مضامین مدام در حال تغییر و شکل‌گیری بود. پس از آن با توجه به محتوای مضمون شکل گرفته، نامی برای هر مضمون تعیین گردید. در ادامه مضامینی که باهم همپوشانی زیادی داشتند تلفیق شده و یک مضمون شکل گرفت. این فرایند تعیین مضامین تا سطح سوم ادامه یافت و سؤال پژوهش مورد پاسخگویی قرار گرفت. در این پژوهش از مثلث سازی منابع داده‌ها (Data source triangulation) (سه سو سازی) جهت اعتباربخشی به داده‌ها استفاده شده است. بدین منظور از منابع سه‌گانه داده‌ها شامل دیدگاه متخصصان موضوعی در حوزه یادگیری مادام‌العمر، اساتید دانشگاه در حوزه برنامه‌ریزی درسی و روان‌شناسی تربیتی استفاده شد. کتب، مقالات و پایان‌نامه‌ها نیز از دیگر منابع مورد استفاده در پژوهش حاضر بوده است. همچنین بررسی کدگذاری در تمامی مراحل توسط اساتید راهنما و مشاور بر اعتبار یافته‌های افزوده است. از این طریق می‌توان اطمینان یافت که نتایج پژوهش به بالاترین میزان منعکس‌کننده شایستگی های معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر است.

یافته‌های پژوهش

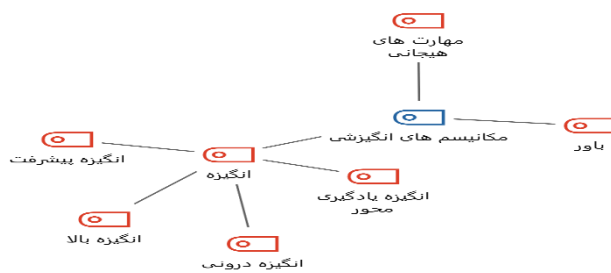
در این بخش، ۵۷ سند شامل ۴ پژوهش داخلی و ۵۳ پژوهش خارجی درباره معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر مطالعه شد. مشخصات مقالات مورد بررسی در این مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است. در این پژوهش از سنتز مقالات ۹۶ مفهوم استخراج شد که این

جمع‌آوری اطلاعات و تصمیم‌گیری، توسعه و اشتراک‌گذاری، معنا بخشی اطلاعات، تسلط بر زبان خارجی، علاقه به حرفه، شخصیتی پرورش‌دهنده، داشتن تعهد به توسعه حرفه‌ای، تسهیلگر برنامه درسی، شایستگی‌های فنی پداگوژیک.

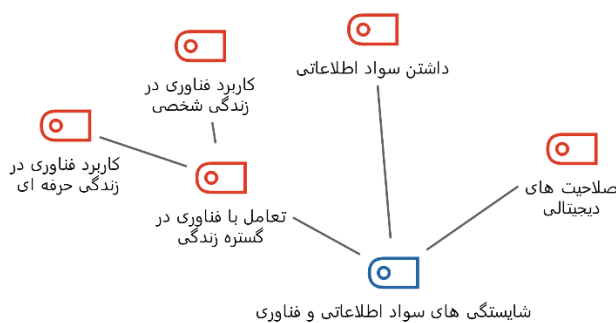
یادگیرنده مادام‌العمر شامل درس پژوهی، اقدام پژوهی، مربیگری، تأمل بر یادگیری خود، تأمل حرفه‌ای، همکاری با همکاران، گفتگوی حرفه‌ای، علاقه به حرفه، شخصیتی پرورش‌دهنده، داشتن تعهد به توسعه حرفه‌ای، تسهیلگر برنامه درسی، شایستگی‌های آموزش فنی پداگوژیک، نوع فلسفه تربیتی، صلاحیت‌های علمی ریاضی، ابتکار و کارآفرینی، آشنایی با مدیریت دانش،

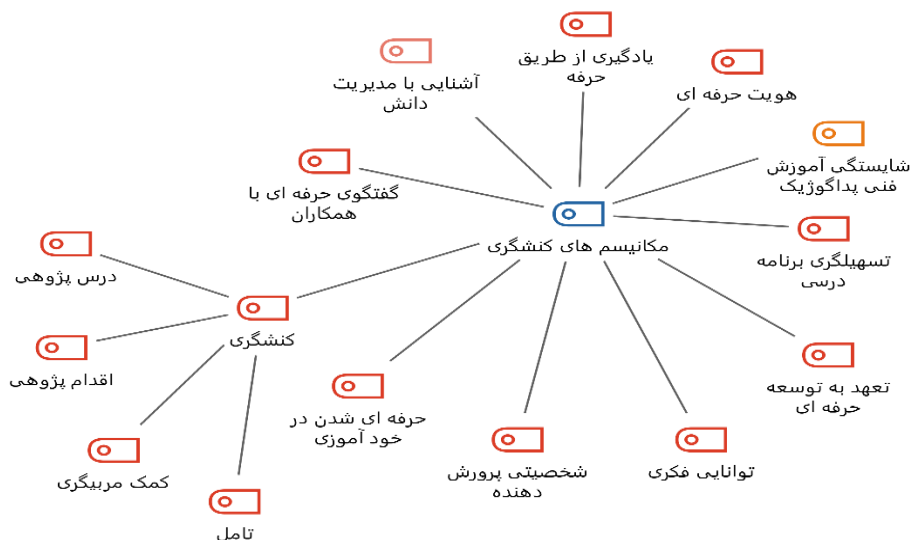
شکل ۱: زیر مؤلفه‌های مکانیسم فردی

شکل ۲: زیر مؤلفه‌های مکانیسم انگیزشی

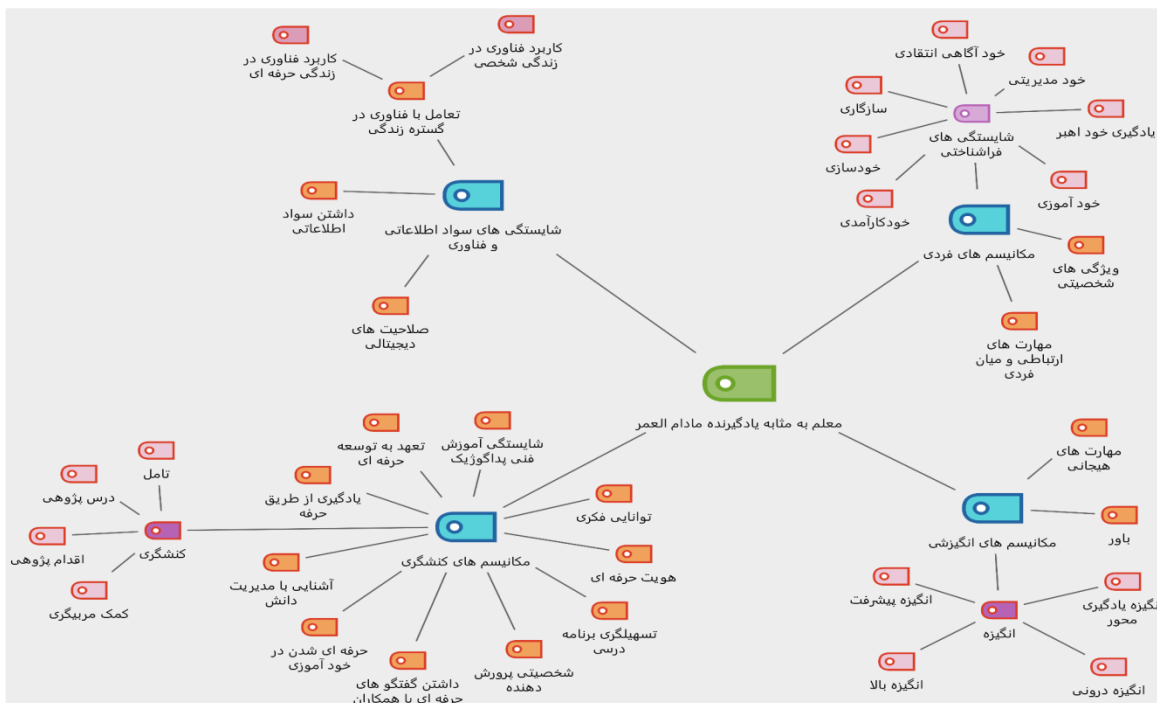

شکل ۳: زیر مؤلفه‌های شایستگی‌های سواد اطلاعاتی و فناوری

شکل ۴: زیر مؤلفه‌های مکانیسم کنشگری

در شکل ۵ تمامی یافته‌های پژوهش شامل ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های شایستگی معلم به مثابه یادگیرنده مادام‌العمر ترسیم شده است.

شکل ۵- شکل ادغام‌شده و نهایی مضامین پایه مستخرج از تحلیل مقالات و اسناد و مدارک علمی

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش باهدف سنتز مطالعات انجام‌گرفته در حوزه معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر صورت گرفته است. در راستای این هدف، مطالعات داخلی و خارجی صورت گرفته در مورد معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر مورد بررسی قرار گرفت. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که شایستگی معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر تابع استفاده از مقیاس‌های یادگیری مادام‌العمر، همبستگی، مروری و مطالعات ترکیبی بوده و فاقد پیشینه پژوهشی جامع در مورد یادگیری مادام‌العمر معلمان است. این پژوهش جهت کسب بینش علمی در این زمینه و یکپارچه‌سازی پژوهش‌های پیشین صورت گرفته به صورتی که گام را فراتر نهاده و درصدد ترسیم ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر است. در این راستا ۹۶ مفهوم استخراج که ۵۷ مفهوم هم‌دسته شدند. در مرحله بعد این مفاهیم در ۴ طبقه اصلی قرار گرفت که ابعاد اصلی را تشکیل دادند. از نقاط قوت پژوهش‌ها می‌توان به انجام مطالعات متعدد در این موضوع در خارج از کشور اشاره کرد؛ اما این مطالعات جامع نیستند و به‌صورت تک‌بعدی به موضوع معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر پرداخته‌اند. از این رو می‌توان پیشینه پژوهشی را به پژوهش‌های همبستگی (رابطه‌ای)، آزمایشی، کیفی، مروری و تقسیم کرد. **پژوهش‌های رابطه‌ای و آزمایشی:** نتایج پژوهش Yildiz-Durak, Seferoglu, Sen (۲۰۲۱) نشان داد سن، سابقه شغلی و فرسودگی شغلی پیش‌بینی کننده‌های یادگیری مادام‌العمر معلمان است. Sahan (۲۰۲۰) رابطه فلسفی آموزشی معلمان و گرایش‌های یادگیری مادام‌العمر را بررسی نموده و نشان داد معلمان آینده‌نگر بیشتر فلسفه پیشرفت‌گرایی و بازسازی را اتخاذ کردند و شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر و فرآیند یاددهی-یادگیری آن‌ها در سطح بالایی بود. Kinay & Sure (۲۰۲۰) پس از بررسی رابطه بین باورهای یادگیری معلمان و وضعیت نوآوری فردی به این نتیجه دست یافتند که بین وضعیت نوآوری فردی و

یادگیری رابطه وجود دارد. Kan & Murat (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند بین شایستگی‌های کلیدی یادگیری مادام‌العمر (شایستگی ارتباط با زبان مادری و زبان خارجی، شایستگی یادگیری برای یادگیری) و شایستگی‌های فناوری آموزشی رابط مثبت و معناداری وجود دارد. Tenekeci & Uzunboyly (۲۰۲۰) تأکید کردند با افزایش نگرش معلمان، یادگیری مادام‌العمر افزایش می‌یابد. Bozdemir Askin Tekkol Faiz (۲۰۲۰) به بررسی تمایلات یادگیری مادام‌العمر و سطح هوش هیجانی پرداخته که اذعان نمودند بین تمایلات یادگیری مادام‌العمر و سطح هوش هیجانی رابطه مثبت و متوسطی وجود دارد. Şentürk (۲۰۱۹) با استفاده از سه مقیاس مختلف گرایش‌های مادام‌العمر معلمان را بررسی کرد. نتایج نشان داد نوع رویکرد یادگیری-یاددهی بر آمادگی برای یادگیری خود راهبر و در نتیجه تمایلات یادگیری مادام‌العمر تأثیر می‌گذارد. Kozikoglu & Onur (۲۰۱۹) پیش‌بینی کننده‌های یادگیری مادام‌العمر معلمان را بررسی نموده و تأکید می‌کنند سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی تحصیلی پیش‌بینی کننده‌های قدرتمندی برای تمایلات یادگیری مادام‌العمر است. Gungoren (۲۰۱۹) در پژوهش خود نشان داد مهارت حل مسئله، تفکر انتقادی، تفکر هدفمند رابطه مثبتی با گرایش یادگیری مادام‌العمر دارد. نتایج پژوهش Yilmaz & Kaygin (۲۰۱۸)، حاکی از آن است که انگیزه پیشرفت معلمان و تمایل به یادگیری مادام‌العمر در فاصله اطمینان ۹۵ درصد همبستگی مثبت وجود دارد که با یافته‌های پژوهش در مؤلفه مکانیسم هیجانی همسوست. اردلان، عبدالملکی، احمدی، حیدری و امانی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان نقش سواد اطلاعاتی در یادگیری مادام‌العمر دبیران دوره متوسطه نشان داد سواد اطلاعاتی با یادگیری مادام‌العمر و ابعاد آن در معلمان در سطح آلفای ۰/۰۵ رابطه مثبت و معنادار است. نتایج پژوهش Yilmaz & Kaygin (۲۰۱۸) نشان داد بین انگیزه پیشرفت معلمان و تمایل به

فرایند درس پژوهشی تأکید کردند درس پژوهی با توجه به ویژگی‌های منحصر به فرد خود می‌تواند به تحقق هدف یادگیری مادام‌العمر معلمان کمک نماید. نتایج پژوهش اکبری، آیتی، زارع مقدم، پورشافعی (۱۳۹۶) نشان داد معلمان برای اینکه یادگیرنده مادام‌العمر باشند باید خود را به فنون و مهارت معلمی که همانا کسب دانش و فناوری‌های جدید است، مجهز کنند و در این راستا شناخت مدیریت دانش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. Vanweert (۲۰۰۶) توسعه و به اشتراک‌گذاری دانش را به‌عنوان یک عامل مهم در یادگیری مادام‌العمر معلمان نشان می‌دهد. Selvi (۲۰۱۰) شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر را شامل توانایی‌های یادگیری برای یادگیری و مسئولیت‌های معلمان در قبال توسعه حرفه‌ای خودشان می‌داند. شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر به توانایی یادگیری و مهارت‌های استفاده از وسایل یا ابزار یادگیری برای بهبود یادگیری در طول زندگی انسان مربوط می‌شود.

Aharanian (۲۰۱۹) در پژوهشی با کمک ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته به این نتیجه رسید که یادگیری قدرتمندی در مرز بین زندگی شخصی و حرفه‌ای است و نقش یادگیری‌های غیررسمی معلمان که آنان را یادگیرنده مادام‌العمر تبدیل می‌کند، دارای اهمیت است. نتایج پژوهش Tour (۲۰۱۷) نشان داد استفاده از شبکه‌های یادگیری و ارتباطات و تعاملات آنلاین، معلم را تشویق می‌کند، به سمت ایده‌های جدید برود، موارد متخلف را در تدریس امتحان کند و یک یادگیرنده مادام‌العمر باشد چراکه به ساخت دانش و گسترش آن و همچنین کسب مهارت‌ها از طریق تعامل و همکاری با هم‌تایان کمک می‌کند.

مطالعه حاضر با یکپارچه‌سازی مطالعات، پژوهش‌ها و اسناد مرتبط در زمینه معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر ۴ شایستگی اصلی برای معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر استخراج نموده است.

مکانیسم فردی: پژوهش Karatas, Senturk, & Teke (۲۰۲۱) نشان داد آمادگی برای یادگیری خود

یادگیری مادام‌العمر در فاصله اطمینان ۹۵ درصد همبستگی مثبت وجود دارد. بین‌گرایش به یادگیری مادام‌العمر و زیر‌بعدهای انگیزش پیشرفت (بسط اهداف، خودآگاهی) همبستگی مثبت وجود دارد. Scharber و همکاران، ۲۰۲۱ در پژوهشی آزمایشی به این نتیجه رسیده‌اند که استفاده از فناوری یادگیری معلمان را از طریق ریسک‌پذیری خلاقانه در زمینه‌های مختلف تسهیل می‌کند. پژوهش Lorenzo (۲۰۱۸) با عنوان یادگیری در فضای مجازی با پژوهش بر روی ۳۵ معلم به این نتیجه رسید که یادگیری زبان خارجی بستری مناسب برای یادگیری خود راهبر و یادگیری مادام‌العمر است. تأثیر فرایند مدیریت دانش بر سواد یادگیری مادام‌العمر دبیران عنوان پژوهش اکبری، آیتی، زارع مقدم و پورشافعی ۱۳۹۶ حاکی از آن است که فرایند مدیریت دانش بر سواد یادگیری مادام‌العمر دبیران تأثیر معنادار دارد. Finsterwal Wagner, Schober, Lüftenegger, Spie (۲۰۱۳) با اجرای یک برنامه آموزشی جهت تقویت یادگیری مادام‌العمر معلمان دریافتند که انگیزه، یادگیری خودتنظیمی، شایستگی‌های اجتماعی و شناختی لازمه یادگیری مادام‌العمر معلمان است. Çağirgan, Gülten, Yaman, Deringöl, Özsa (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین سطح کنجکاوی و باورهای خودکارآمدی به این نتیجه رسیده‌اند که وقتی مفهوم فردی یادگیری مادام‌العمر اهمیت پیدا کرده است که در آن کنجکاوی یکی از ویژگی‌های مهمی است که فرد باید به‌عنوان یک نیاز یادگیری داشته باشد. همچنین بین کنجکاوی و باور به خودکارآمدی ارتباط وجود دارد. پژوهش‌های مروری و کیفی: نتایج Valente (۲۰۰۳) نشان داد استفاده معلمان از ICT به‌عنوان یک ابزار منجر به تعامل بیشتر با دانش آموزان و توسعه معلمان متفکر شده و این اولین گام‌ها در تسلط بر ایده مهم در مورد چگونگی تبدیل شدن به یک یادگیرنده مادام‌العمر است. شفیع‌ی سروسستانی، خلیفه و عزیز (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان یادگیری مادام‌العمر معلمان به کمک

مؤثری در تلاش‌های یادگیری مادام‌العمر افراد و در هر زمینه‌ای که یادگیری صورت می‌گیرد، است، زیرا نشان‌دهنده اعتقاد فرد به موفقیت تحصیلی است. در واقع لازم است فرد در فرآیند یادگیری مادام‌العمر به خود اطمینان داشته باشد تا بتواند مشکلاتی را که با آن مواجه می‌شود حل کند؛ بنابراین می‌توان گفت که خودکارآمدی تحصیلی عمدتاً به تمام فعالیت‌های یادگیری مربوط می‌شود و بر تمایلات یادگیری مادام‌العمر افراد تأثیر می‌گذارد (Kozikoglu & Onur, 2019). شایستگی یادگیری نحوه یادگیری توانایی سازمان‌دهی یادگیری خود، هم به‌صورت فردی و هم به‌صورت گروهی و ادامه یادگیری در حین استفاده مؤثر از زمان و دانش است (Tenekeci & Uzunboyu, 2020) که از یافته‌های شاخص مکانیسم فردی در این پژوهش است. نتایج پژوهش 2003، Norman & Hyland 2004، Graven نشان داد اعتماد به‌نفس بر رفاه و مشارکت معلمان در فرآیند یادگیری تأثیر می‌گذارد. افزایش اعتماد به‌نفس به معلمان این امکان را می‌دهد که سریع‌تر با موقعیت‌های جدید سازگار شوند، مسئولیت بیشتری بر عهده بگیرند، به‌طور کامل‌تر در فرآیند یادگیری مشارکت کنند، از یادگیری لذت ببرند، آرام‌تر باشند، انگیزه بیشتری داشته باشند و راحت‌تر با دیگران تعامل کنند؛ بنابراین، معلمان با اعتماد به‌نفس می‌توانند در سفر یادگیری خود با راحتی بیشتری سفر کنند. با توجه به این که به‌محض تصمیم‌گیری برای ادامه تحصیل، انگیزه در سطح بالاتری قرار می‌گیرد، انتظار می‌رفت که معلمان نیز احساس شایستگی بیشتری داشته باشند (Kokanović, 2019). یافته‌های این پژوهش در بعد مکانیسم فردی و مؤلفه اعتماد به‌نفس با پژوهش‌های فوق هم‌راستا است.

مکانیسم انگیزشی: یافته‌های پژوهشی Ylmaz & Kagin (۲۰۱۸) حاکی از آن است که بین انگیزه پیشرفت معلمان و تمایل به یادگیری مادام‌العمر در فاصله اطمینان ۹۵ درصد همبستگی مثبت وجود دارد.

راهبر نقش واسطه‌ای برای گرایش به یادگیری مادام‌العمر دارد. علاوه بر این، مشاهده می‌شود که افرادی که در محیط‌های آموزشی سازنده گرا رشد کرده‌اند، آمادگی خود را برای یادگیری خود راهبر افزایش داده‌اند و تمایل به یادگیری مادام‌العمر دارند. یکی از مؤلفه‌های معلم به‌مثابه یادگیرنده مادام‌العمر نوع فلسفه تربیتی است. فلسفه‌های تربیتی بازسازی‌گرایی و ساختارگرایی معلم را به یادگیری مادام‌العمر سوق می‌دهد. این یافته‌ها با نتایج این پژوهش همسویی دارد. معلمان از طریق کاوش در فعالیت‌های حرفه‌ای خود و به‌عنوان یادگیرنده درک جدیدی از شیوه تدریس خود و اینکه تأیید توسط همکاران می‌تواند یادگیری آن‌ها را تسهیل کند؛ به دست می‌آورند. تأیید فعالیت پداگوژیک معلمان توسط همکاران فضا را برای دستیابی به موارد جدید، درک عملکرد و برداشتن گام به‌سوی تحول که جزء لاینفک یادگیری معلم است باز می‌کند. خودآگاهی انتقادی مکانیسم فردی که منجر به یادگیری معلم شده با پژوهش (deSonneville, 2007) هم‌راستا است. معلمان با مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر بالا فعالانه از محیط‌های رسمی و غیررسمی به‌منظور به‌حداکثر رساندن توسعه از نظر تفکر انتقادی، خودانگیزگی، ایجاد منابع متعدد استفاده می‌کنند. همچنین می‌توانند محیط‌های کلاس درس را برای دانش‌آموزان راهنمایی کنند تا بتوانند به‌طور مؤثر و مثبت یاد بگیرند (Acar & Ucus, 2017). پژوهش Kan & Murat (۲۰۲۰) نشان داد شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر معلمان که شامل خود‌مدیریتی، ابتکار و کارآفرینی است؛ با بخشی از مؤلفه‌های فردی در این پژوهش همخوانی دارد. پژوهش‌های Yazıcı, Ay, Uslu, & Arık, 2021 و Kaygin, 2018 و Akyol, 2017, Yilmaz & Lohman, 2006 بر نقش خودکارآمدی و

Tamášová, 2015 بر خودآموزی به‌عنوان عاملی بر یادگیری معلم تأکید داشته‌اند. خودکارآمدی تحصیلی، به‌عنوان یکی دیگر از پیش‌بینی‌کننده‌های مهم گرایش‌های یادگیری مادام‌العمر، می‌توان گفت که عنصر

که به‌طور منظم توسعه می‌یابند، لحاظ شود، زیرا آن‌ها به تهدیدات الکترونیکی مربوط می‌شوند. نه تنها باید استفاده روان از رسانه‌های جدید، بلکه سواد را در یادگیری مادام‌العمر در حوزه تهدیدات الکترونیکی نیز در نظر گرفت (Potyrała & Tomczyk, 2021). برخی از یافته‌های پژوهش‌های (Potyrała, & Tomczyk, 2021; Valente, 2003; Scharber & el, 2021; Esteban, Rodríguez, Mayorga, 2021) (۲۰۱۹) Şentürk بر فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) بر یادگیری مادام‌العمر معلمان تأکید نمودند.

مکانیسم‌های کنشگری: نتایج پژوهش‌های Tarc & Antonell, Anagnou & Fragoulis, 2014, Kokanović, 2019, 2010, Tovkanets 2018, Tang, Wong, Li, & Danielowich 2007, Cheng 2020, Huang, Klein, & Beck 2020 یافته‌های این بعد را تأیید می‌کند. نقش تأمل در یادگیری مورد تأیید پژوهش‌های Tovkanets, 2020, Huang, Klein, & Beck 2020؛ Tur (b), 2017, Danielowich, 2007 است. تأمل درباره تجربه‌ها و موقعیت‌ها معلم را وارد چرخه‌های خود پژوهشی و اقدام پژوهشی و پژوهش‌های عملی از این نوع می‌کند و با کشاندن او به سوی منابع مختلف، مهارت‌ها، دانش‌ها و نگرش‌های او را افزایش می‌دهد. این تأملات و خود پژوهشی‌های مکرر او را به معلم خردمند تبدیل می‌کند که می‌تواند بهترین تصمیم‌ها را برای حل مشکلات پیش روی کلاسش بگیرد (ملکی، مهر محمدی، ۱۳۹۶، ص ۱۲۷) نتایج پژوهش Luhman, 2006، چندین ویژگی را از عوامل مؤثر در مشارکت معلمان در فعالیت‌های غیررسمی ذکر کرده است که شامل علاقه به حرفه و تعهد و مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای را شامل می‌شود که با یافته‌های این پژوهش در بخش هویت حرفه‌ای همسو است. همچنین یافته‌های Yang, Tang, Wong, Li, & Cheng 2020، علاقه به حرفه تدریس و موضوع تدریس

، Lüftenegger, Schober, Wagner, Finsterwald, Spiel (2013) در پژوهشی نشان دادند که انگیزه یکی از لازمه‌های یادگیری مادام‌العمر معلمان است. بخشی از یافته‌های پژوهش Bozdemir Yuzbasioglu, Askin Tekkol, & Faiz, 2019، حاکمی از ارتباط بین تمایلات یادگیری مادام‌العمر و سطح هوش هیجانی است که با نتایج این پژوهش در این بعد هم‌راستاست. هوش هیجانی و مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر ویژگی‌هایی هستند که معلم کلاس باید داشته باشد و به هم مرتبط هستند. خودتنظیمی، اعتماد به نفس، حل مسئله و مهارت‌های ارتباط مؤثر در هر دو حوزه گنجانده شده است. این وضعیت را می‌توان دلیل به هم پیوستگی این دو ویژگی دانست Bozdemir Yuzbasioglu, Askin Tekkol, & Faiz, 2019).

مکانیسم سواد اطلاعاتی و فناوری: یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش Feng & Ha (2016) و Hancock (1993) نشان‌دهنده ارتباط بین یادگیری مادام‌العمر و سواد اطلاعاتی معلمان است که با نتایج این پژوهش در این بعد هم‌سو است. Bruce, 2002 به سواد اطلاعاتی به‌عنوان تسهیل‌کننده مورد نیاز برای تبدیل جامعه اطلاعاتی امروز به جامعه یادگیرنده فردا اشاره می‌کند. افزایش سطح سواد اطلاعاتی در افزایش مهارت‌های یادگیری مستقل و یادگیری مادام‌العمر نقش اساسی دارد و از آنجاکه فرد باید برای کسب موفقیت در یادگیری، فرایند یادگیری خود را کنترل کند و در این فرایند فعال و خود راهبر باشد، باید از مهارت‌های سواد اطلاعاتی بهره‌گیرد و کیفیت و چرخه یادگیری مادام‌العمر خود را ارتقا و توسعه مستمر دهد (اردلان، عبدالملکی، احمدی، حیدری، امانی، ۱۳۹۹). اولویت مدارس آماده‌سازی جوانان برای مشارکت در جامعه دیجیتال است. به حداقل رساندن پیامدهای مضر و شدت فزاینده فعالیت‌های آنلاین یکی از زمینه‌های تحقیقاتی اصلی در آموزش رسانه‌ای مدرن است و نقش مدرسه، والدین و همسالان قابل توجه است. بسیار مهم است که زمینه مهارت‌های پیشگیرانه معلمان آینده را

انتخاب معلمان و رشد و توسعه حرفه‌ای آنان در طول حیات حرفه‌ای اهمیت جدی صورت گرفته تا نظام آموزشی اثربخشی لازم را داشته باشد. همان‌گونه که معلمان یادگیرنده جهت ارتقا خود تلاش می‌کنند، منجر به پیشرفت دانش آموزان خود شده و آنان نیز یادگیرنده مادام‌العمر خواهند شد. این مهم میسر نمی‌شود مگر اینکه معلمان در ابعاد فردی، انگیزشی، سواداطلاعاتی - فناوری و کنشگری متحول شوند.

پیشنهاد های پژوهش

در این راستا و بر اساس یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود بر نحوه توسعه مکانیسم های فردی معلمان که شامل مهارت های شناختی، مهارت های ارتباطی و میان فردی است، بیش از پیش توجه شده و برنامه ریزی های لازم در این زمینه صورت گیرد. از آنجا که مکانیسم های انگیزشی یکی از شایستگی های معلم به مثابه یادگیرنده مادام‌العمر است؛ مسئولان به این مهم توجه ویژه داشته و برنامه ریزی های لازم جهت ارتقا آن صورت گرفته و بستر لازم جهت آشنایی معلمان با مهارت های هیجانی فراهم شود. در طول حیات حرفه ای معلمان، بستر تقویت مکانیسم های کنشگری، سواد اطلاعاتی و فناوری فراهم گردد. آشنایی معلمان با مؤلفه های مدیریت دانش پداگوژیک و نقش تاثیر گذار این مفهوم در یادگیری مادام‌العمر سودمند است. ورود معلم به فرایند مدیریت دانش منجر به چرخش دانش پداگوژیک در طول حیات حرفه ای و یادگیری معلمان خواهد شد. راه اندازی وب سایت جهت مدیریت دانش پداگوژیک توسط نهادهای زیربسط مهم به نظر می‌رسد. تمرکز بر مکانیسم کنشگری و فراهم نمودن بسترهای ظهور و بروز آن در میان کنشگران عرصه عمل و تولید دانش محلی و به اشتراک گذاری آن موجبات یادگیری را فراهم می‌کند. برگزاری دوره های ضمن خدمت به صورت حضوری و آموزش سواد رسانه ای و آشنایی با فناوری اطلاعات به صورت عملی در این زمینه ضروری است و همچنین به این ابعاد در انتخاب و گزینش

شده را از عوامل برانگیزاننده معلمان به یادگیری و رشد حرفه‌ای معلمان می‌دانند. یافته‌ها در مؤلفه مدیریت دانش با نتایج پژوهش اکبری، آیتی، زارع مقدم، پورشافی ۱۳۹۶ هم‌راستا است. مدیریت دانش و به اشتراک گذاری دانش، عوامل مهمی هستند که از یادگیری مادام‌العمر پشتیبانی می‌کنند و افراد را قادر می‌سازد تا در طول حیات حرفه‌ای خود به پیشرفت ادامه دهند (McAndrew, Clow, Taylor, & Aczel, 2004). نقش مدیریت دانش در سازمان‌ها ایجاد محیط کاری است که باعث ایجاد، توزیع، ذخیره و استفاده از دانش می‌شود. مدیریت صریح دانش از طریق توزیع و ذخیره دانش به طرق مختلف، به‌روز کردن و توسعه مستمر دانش، مهارت‌ها و شایستگی‌ها را ترویج می‌کند، به‌عبارت‌دیگر باعث ارتقای یادگیری می‌شود. علاوه بر این، مدیریت دانش، کارکنان را تشویق می‌کند تا تجربیات و دانش خود را به اشتراک بگذارند و به یکدیگر در فعالیت‌های ساختاری رسمی یا غیررسمی در تجارت روزمره آموزش دهند. به‌این‌ترتیب، مدیریت دانش ایجاد یک محیط توانمندسازی دانش را تسهیل می‌کند که شرایطی را برای توسعه مهارت‌ها و شایستگی‌ها ایجاد می‌کند. (Luban, 2005). توسعه و به اشتراک گذاری اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی از یافته‌های پژوهش Fedeli و همکاران، ۲۰۱۴ است که با نتایج این پژوهش در بعد مکانیسم کنشگری، مؤلفه مدیریت دانش پداگوژیک همسوست. پژوهش Kan & Murat (۲۰۱۹) با عنوان بررسی خودکارآمدی شایستگی‌های کلیدی یادگیری مادام‌العمر معلمان استاندارد های فناوری آموزشی نشان داد، تسلط معلمان به زبان انگلیسی به‌عنوان یک‌زبان جهانی یکی از شایستگی‌های کلیدی در یادگیری مادام‌العمر معلمان است که با یافته‌های این پژوهش در بعد مکانیسم کنشگری همسو است.

همان‌طور که مطالعات نشان می‌دهد در دوران فعلی تغییر و تحول جهانی، نیازمند معلمانی با رویکرد یادگیری مادام‌العمر هستیم. از این‌رو ضروری است جهت

- Arastirmalari - Eurasian Journal of Educational Research*, ۲۰۱۶(۶۵), ۳۴-۱۹.
doi:۱۰.۱۴۶۸۹/ejer.۲۰۱۶.۶۵.۰۲
- Anagnou, E. & Fragoulis, I. (۲۰۱۴). The contribution of mentoring and action research to teachers' professional development in the context of informal learning. *Review of European Studies*, ۶(۱), ۱۴۲-۱۳۳.
doi:۱۰.۵۵۳۹/res.v۶n۱p۱۳۳
- Aown, N. M. (۲۰۱۱). A place for informal learning in teaching about religion: The story of an experienced non-Muslim teacher and her learning about Islam. *Teaching and Teacher Education*, ۲۷(۸), ۱۲۶۴-۱۲۵۵.
doi:۱۰.۱۰۱۶/j.tate.۲۰۱۱.۰۷.۰۰۵
- Ardalan, Abdul Maleki, Jamal, Ahmadi, Mohsen, Heydari Sureshjani Vamani. (2019). The role of information literacy in the lifelong learning of smart school teachers in Panj district of Tehran. *New Educational Thoughts*, 16(3), 117-144.
- Aykaç, M. Kögce, D. & Aslandag, B. (۲۰۲۰). The Investigation of Mathematics Teachers' Perceptions of Lifelong Learning Competencies. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, ۱۵(۳), ۱۳۹-۱۲۲
- Bozdemir Yuzbasioglu, H. Askin Tekkol, I. & Faiz, M. (۲۰۲۰). Investigation of Primary School Teacher Candidates' Lifelong Learning Tendencies And Emotional Intelligence Levels. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, ۴۹(۱), ۳۸۱-۳۵۲.
doi:۱۰.۱۴۸۱۲/cufej.۵۹۵۳۳۶
- Caena, F. & Vuorikari, R. (۲۰۲۱). Teacher learning and innovative professional development through the lens of the Personal, Social and Learning to Learn European key competence. *European Journal of Teacher Education*.
doi:۰۲۶۱۹۷۶۸,۲۰۲۱,۱۹۵۱۶۹۹/۱۰,۱۰۸۰
- Çağirgan Gülten, D. Yaman, Y. Deringöl, Y. & Özari, I. (۲۰۱۱). Investigating the relationship between curiosity level and computer self efficacy beliefs of elementary داوطلبان ورود به حرفه معلمی توجه شود. در پایان ضروری است، در حوزه معلم به مثابه یادگیرنده مادام العمر پژوهش های بیشتری در سطح کشور انجام شود.
- محدودیت های پژوهش**
- از محدودیت های این پژوهش می تواند به محدودیت دسترسی به برخی از اسناد در این حوزه اشاره کرد.
- منابع**
- Acar, I. H. & Ucus, S. (۲۰۱۷). The characteristics of elementary school teachers' lifelong-learning competencies: A convergent mixed-methods study. *Kuram ve Uygulamada Egitim Bilimleri*, ۱۷(۶), ۱۸۵۲-۱۸۳۳.
doi:۱۰.۱۲۷۳۸/estp.۲۰۱۷.۶.۰۰۸۲
- Aharonian, N. (۲۰۲۱). Making it count: teacher learning in liminal spaces. *Professional Development in Education*, ۴۷(۵), ۷۷۹-۷۶۳
- Akbari, Narges; Aiti, Mohsen, Zare Moghadam, Ali and Pourshafei, Hadi (2015). Lifelong learning is a necessity for teachers, the role of knowledge management facilitator, the 8th National Conference of the Philosophy of Education Association of Iran, Ahvaz, <https://civilica.com/doc/759068>
- Akbari, Narges; Aiti, Mohsen; Zare Moghadam, Ali; Pourshafi, Hadi. (2015). The effect of the knowledge management process on lifelong learning literacy of second year secondary language teachers. *Education Technology*, 12(1), 49-58.
- Akbaşı, S. & Durnalı, M. (۲۰۱۸). The perception of administrators, teachers, and master trainers working for public education centers regarding key competencies of lifelong learning. *Springer Proceedings in Complexity*, ۵۰۹-۴۹۳. doi:-۳۱۹-۳-۹۷۸/۱۰,۱۰۰۷ ۴-۶۴۵۵۴_۳۵
- Akyol, B. (۲۰۱۶). Teacher self-efficacy perceptions, learning oriented motivation, lifelong learning tendencies of candidate teachers: A modeling study. *Egitim*

- teachers candidates. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, ۱۰(۴), ۲۵۴-۲۴۸
- Cetin, S. & Cetin, F. (2017). Lifelong Learning Tendencies of Prospective Teachers. *Journal of Education and Practice*, 8(12), 1-8.
- çimili-Gök, E. B. (۲۰۲۰). Teachers' lifelong learning tendencies and the role of in-service training activities of the ministry of national education. In (Ed.), *Changing Educational Paradigms: New Methods, Directions, and Policies* (pp. ۱۳۷-۱۲۱): Peter Lang AG.
- Danielowich, R. (۲۰۰۷). Negotiating the conflicts: Reexamining the structure and function of reflection in science teacher learning. *Science Education*, ۹۱(۴), ۶۶۳-۶۲۹. doi:۱۰.۱۰۰۲/sce.۲۰۲۰۷
- de Sonnevile, J. (۲۰۰۷). Acknowledgement as a key to teacher learning. *ELT Journal*, ۶۱(۱), ۶۲-۵۵. doi:۱۰.۱۰۹۳/elt/ccl.۰۴۵
- Demir, Ö. & Doganay, A. (۲۰۱۹). An Investigation of Metacognition, Self-Regulation and Social Intelligence Scales' Level of Predicting Pre-Service Teachers' Lifelong Learning Trends. *International Journal of Progressive Education*, ۱۵(۵), -۱۳۱.۱۴۸
- Demirel, M. & Yagci, E. (۲۰۱۲). PERCEPTIONS OF PRIMARY SCHOOL TEACHER CANDIDATES ABOUT LIFELONG LEARNING. *Hacettepe Universitesi Egitim Fakultesi Dergisi-Hacettepe University Journal of Education*, ۱۱۱-۱۰۰
- Dhaliwal, M. K. (2015). Teachers becoming lifelong learners. *The Business & Management Review*, 5(4), 259
- Dumancic, M. Zovko, V. & Maletic, F. (۲۰۰۹, Oct ۱۹-۱۷). *Support for the development of a model for lifelong learning of teachers in the Republic of Croatia - Faculty of Teacher Education*. Paper presented at the ۱۸th WSEAS International Conference on Education and Educational Technology (EDU'۰۹), Univ Genova, Genoa, ITALY.
- Eksi, H. Özgenel, M. & Aksel Çiftçi, Ç. (۲۰۲۱). The Predictive Role of Innovation Management with Lifelong Learning on Individual Innovativeness: An Examination on Teachers. *International Journal of Educational Leadership and Management*, ۹(۲), ۱۵۰-۱۷۶. doi:۱۰.۱۷۵۸۳/ijelm.۲۰۲۱.۵۹۲۸.
- Elfert, M. (2019). Lifelong learning in Sustainable Development Goal 4: What does it mean for UNESCO's rights-based approach to adult learning and education? *International Review of Education*, 65(4), 537-556.
- Eschenbacher, S. & Fleming, T. (2020). Transformative dimensions of lifelong learning: Mezirow, Rorty and COVID-19. *International Review of Education*, 66(5), 657-672.
- Fedeli, L. PumiliaGnarini, P. M. Favaron, E. Pacetti, E. Bishop, J. & Guerra, L. (۲۰۱۳). *Teacher Training and Social Media: Using a Multi-Author Blog for Lifelong Learning*.
- Feng, L. & Ha, J. L. (۲۰۱۶). Effects of teachers' information literacy on lifelong learning and school effectiveness. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, ۱۲(۶), ۱۶۶۳-۱۶۵۳. doi:۱۰.۱۲۹۷۳/eurasia.۲۰۱۶.۱۵۷۵a
- Finsterwald, M. Wagner, P. Schober, B. Lüftenegger, M. & Spiel, C. (۲۰۱۳). Fostering lifelong learning—Evaluation of a teacher education program for professional teachers. *Teaching and Teacher Education*, ۲۹, -۱۴۴.۱۵۵
- Graven, M. (۲۰۰۴). Investigating mathematics teacher learning within an in-service community of practice: The centrality of confidence. *Educational Studies in Mathematics*, ۵۷(۲), ۲۱۱-۱۷۷. doi:۱۰.۱۰۲۳/B:EDUC.۰۰۰۰۰۴۹۲۷۷,۴۰۴۵۳,۴b
- Gungoren, C. (۲۰۱۹). Examination of Preservice Teachers' Lifelong Learning Trends by Online Information Searching Strategies. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, ۷(۴), ۸۰-۶۰

- Hancock, V. E. (۱۹۹۳). Information Literacy for Lifelong Learning. ERIC Digest.
- Huang, A. Klein, M. & Beck, A. (2020). An exploration of teacher learning through reflection from a sociocultural and dialogical perspective: professional dialogue or professional monologue? *Professional Development in Education*, 1-15. doi:10.1080/19415257.2020.1787192
- Ilgaz, G. & Eskici, M. (۲۰۱۹). Examination of Teacher Candidates' Lifelong Learning Competence and Basic Motivation Resources as Parts of Sustainability. *Sustainability (Switzerland)*, ۱۱(۱). doi:۱۰.۳۳۹۰/su۱۱۰۱۰۰۲۳
- Kan, A. Ü. & Murat, A. (۲۰۲۰). Examining the self-efficacy of teacher candidates' lifelong learning key competences and educational technology standards. *Education and Information Technologies*, ۲۵(۲), ۷۲۴-۷۰۷
- Karatas, K. Senturk, C. & Teke, A. (۲۰۲۱). The mediating role of self-directed learning readiness in the relationship between teaching-learning conceptions and lifelong learning tendencies. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, ۴۶(۶), ۷۷-۵۴
- Karimi, Siddique; Nasr, Ahmadreza & Sharif, Mustafa (2015). Challenges of the university in compiling content suitable for lifelong learner competencies, 13(50), pp. 14-26.
- Kinay, I. & Suer, S. (۲۰۲۰). Investigation of relationship between prospective teachers' learning beliefs and state of individual innovativeness. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, ۱۵(۳), ۶۱۸-۶۰۴. doi:۱۰.۱۸۸۴۴/cjes.۷۱۵i۳.۴۶۴۲
- Kokanović, T. (۲۰۱۹). The importance of lifelong learning in developing preschool teachers' professional competence. *Croatian Journal of Education*, ۲۱(Special Edition ۱), ۵۹-۴۷. doi:۱۰.۱۵۵۱۶/cje.۷۲۱i۰.۳۴۹۴
- Kozikoglu, I. & Onur, Z. (۲۰۱۹). Predictors of lifelong learning: Information literacy and academic self-efficacy. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, ۱۴(۴), ۵۰۶-۴۹۲
- Lohman, M. C. (۲۰۰۶). Factors influencing teachers' engagement in informal learning activities. *Journal of Workplace Learning*, ۱۸(۳), ۱۵۶-۱۴۱. doi:۱۳۶۶۵۶۲۰۶۱۰۶۵۴۵۷۷/۱۰.۱۱۰۸
- Luban, F. (2005). Lifelong Learning and Knowledge Management. *Economia. Seria Management*, 8(1), 98-117.
- Maleki, Soghari; Mehromhamadi, Mahmoud (2016), Narrative as a tool for reflection and professional growth; The experience of student teachers in internship, two quarterly journals of theory and practice in the curriculum, 5(10), pp. 154-127.
- McAndrew, P. Clow, D. Taylor, J. & Aczel, J. (2004). The evolutionary design of a Knowledge Network to support knowledge management and sharing for lifelong learning. *British Journal of Educational Technology*, 35(6), 739-746.
- Mehr Mohammadi, Mahmoud (2014). Rereading the teacher's relationship with new technologies: two super-competences, a speech at a high-level meeting of consensus on the use of new technologies, especially electronic tools in improving the quality of teaching and learning: Tehran.
- Ng, B. (2019). Identifying the profile of a potential lifelong learner. *New Waves-Educational Research and Development Journal*, 22(1), 1-13.
- Norman, M. & Hyland, T. (۲۰۰۳). The role of confidence in lifelong learning. *Educational Studies*, ۲۹(۳-۲), ...۲۷۲-۲۶۱
- Potyrała, K. & Tomczyk, Ł. (۲۰۲۱). Teachers in the lifelong learning process: examples of digital literacy. *Journal of Education for Teaching*, ۲۷۳-۲۵۵, (۲)۴۷
- Probert, E. (2009). Information literacy skills: Teacher understandings and practice. *Computers & Education*, 53(1), 24-33. publishing company Inc,

- Răducu, C. M., & Stănculescu, E. (2022). Personality and socio-demographic variables in teacher burnout during the COVID-19 pandemic: a latent profile analysis. *Scientific reports*, 12(1), 1-12.
- Şahan, H. H. (۲۰۲۰). The Relationship of Prospective Teachers' Educational Philosophy and Life-long Learning Tendencies to their Teaching-learning Process Competencies. *Pegem Egitim ve Ogretim Dergisi*, ۱۰(۴), ۱۳۶۷-۱۳۲۵. doi:۱۰.۱۴۵۲۷/pegegog.۲۰۲۰.۰۴۰
- Sandelowski M, Barros J. (2007). Handbook for synthesizing qualitative research, Springer
- Sarmadi, Mohammad Reza; Saif, Mohammad Hassan; Talebi, Saeed; Abdi, Samad. (۲۰۰۹). Examining the factors related to the academic achievement of third middle school students based on the results of the TIMSS-R test and providing a path analysis model to investigate the effect of each factor on Educational progress, new educational approaches, ۵(۱ series ۱۱), www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=۱۳۸۲۶۵
- Scharber, C. Peterson, L. Baskin, K. Cabeen, J. Gustafson, D. & Alberts, J. (۲۰۲۱). A Research-Practice Partnership about K-۱۲ Technology Integration: Technology as a Catalyst for Teacher Learning through Failure and Creative Risk-Taking. *TechTrends*, ۶۵(۴), ۶۳۵-۶۲۶. doi:۱۰.۱۰۰۷/s۹-۰۰۶۲۱-۰۲۱-۱۱۵۲۸
- Scholars, Zahra and Farzad, Wali Elah. (1385). Evaluation of professional skills of primary school teachers. *Educational Innovations*, 5(18), 135-170. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=69090>
- Selvi, K. (۲۰۱۰). Teachers' competencies. *Cultura International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*, ۷(۱), ۱۷۵-۱۶۷
- Şentürk, Ş. (۲۰۱۹). Investigation of pre-service teachers' techno-pedagogical skills and lifelong learning tendencies. *Participatory Educational Research*, ۶(۲), ۹۲-۷۸
- Shafiei Sarostani, Maryam and Khalifa, Hamzeh and Azizi, Ramin (2015). Lifelong learning of teachers with the help of lesson research process, 8th National Conference of the Philosophy of Education Association of Iran, Ahvaz, <https://civilica.com/doc/759121>
- Tamášová, V. (۲۰۱۵). Professional and career development of vocational subject teachers as a trend in the lifelong learning of teachers. *Acta Technologica Dubnicae*, ۵(۱), ۲۰-۱
- Tammets, K. (۲۰۱۲). Meta-analysis of Nonaka & Takeuchi's knowledge management model in the context of lifelong learning. *Journal of Knowledge Management Practice*, ۱۳(۴), ۱-۱۵
- Tang, S. Y. F. Wong, A. K. Y. Li, D. D. Y. & Cheng, M. M. H. (۲۰۲۰). Millennial generation preservice teachers' intrinsic motivation to become a teacher, professional learning and professional competence. *Teaching and Teacher Education*, ۹۶. doi:۱۰.۱۰۱۶/j.tate.۲۰۲۰.۱۰۳۱۸
- Tarc, P. & Antonelli, F. (۲۰۱۰). Teachers' learning and work relations: (Shifting) engagements and challenges. In کتاب (Ed.), *Lifelong Learning in Paid and Unpaid Work: Survey and Case Study Findings* (pp. ۱۷۲-۱۵۵). Routledge Taylor & Francis Group.
- Tenekeci, F. & Uzunboylu, H. (2020). Determining the relationship between the attitudes of private teaching institution teachers towards lifelong learning and their competence. *International Journal of Learning and Teaching*, 12(1), 1-16.
- Tommons, Jonathan; Ingleby, Ivan (۲۰۱۷). Concepts of adult education and lifelong learning in simple and practical language, Tehran: Nosharchapar
- Tour, E. (۲۰۱۷a). Teachers' personal learning networks (PLNs): Exploring the nature of self-initiated professional learning online. *Literacy*, ۵۱(۱), ۱۸-۱۱

- Tour, E. (۲۰۱۷b). Teachers' self-initiated professional learning through personal learning networks. *Technology, Pedagogy and Education*, ۱۹۲-۱۷۹, (۲)۲۶
- Tovkanets, H. (۲۰۱۸). Lifelong learning in enhancing professional teacher training in the European countries. *Порівняльна професійна педагогіка*(۸(۲)), ۲۷-۲۳
- UIL. (2018b). UNESCO holds international consultative meeting to look at the governance of lifelong learning [webnews 18 October 2018]. Hamburg: UIL. Retrieved 24 April 2019 from <http://uil.unesco.org/unesco-holds-international-consultative-meeting-look-governance-lifelong-learning>.
- Valente, J. A. (۲۰۰۳, Jan ۳۱-۲۷). *In service teacher development using ICT: First step in lifelong learning*. Paper presented at the Working Conference on Information and Communication Technology and the Teacher of the Future, Melbourne, Australia.
- van Weert, T. J. (۲۰۰۶). Education of the twenty-first century: New professionalism in lifelong learning, knowledge development and knowledge sharing. *Education and Information Technologies*, ۱۱(۳), ۲۳۷-۲۱۷
- Vargas, C. (2017). Lifelong learning from a social justice perspective. Education Research and Foresight Working Papers, no. 21. Paris: UNESCO. Retrieved 24 April 2019 from <https://unesdoc.unesc.org/ark:/48223/pf0000250027>
- Wood, N. Beavis, C. Cloonan, A. Hutchison, K. Pangrazio, L. & Sefton-Green, J. (۲۰۲۰). Teacher learning and the everyday digital. *Australian Educational Researcher*, ۴۷(۱), ۱۹۷-۱۸۳. doi:۱۰.۱۰۰۷/s۲-۰۰۳۲۶-۰۱۹-۱۳۳۸۴
- Yazıcı, K. Ay, E. Uslu, S. & Arık, S. (۲۰۲۱). The Relationship Between the Lifelong Learning Tendencies and Teacher Self-Efficacy Levels of Social Studies Teacher Candidates. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, ۱۲(۱), ۸۴-۶۷. doi:۱۰.۲۴۷۸/dcse-۰۰۰۶-۲۰۲۱
- Yildiz-Durak, H. Seferoglu, S. S. & Sen, N. (۲۰۲۰). Some personal and professional variables as identifiers of teachers' lifelong learning tendencies and professional burnout. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, ۱۵(۲), ۲۷۰-۲۵۹. doi:۱۰.۱۸۸۴۴/cjes.۷۱۵۱۲,۳۷۹۷
- Yilmaz, E. & Kaygin, H. (۲۰۱۸). The Relation between Lifelong Learning Tendency and Achievement Motivation. *Journal of Education and Training Studies*, ۶, ۷-۱